

Dr. Csapó József:

SZÉKELYFÖLD (Terra Siculorum) AUTONÓMIÁJA

A székelyföldi Egyeztető tanács 1995. április 13.- és május 23.- ülésén, a képviseleti demokrácia szellemében, kinyilatkoztatta a közösségek jogigényét a Székelyföld autonómiájára, azon törvényes garanciák elnyerésére, amelyek lehetővé teszik ezen önkormányzás akadálytalan gyakorlását.

A SzET Nyilatkozata (SzET: Székelyföldi Egyeztető Tanács — B.J.) az RMDSZ kolozsvári kongresszusán is elhangzott; a történelmi és területi sajátosságok alapján kinyilatkoztattott területi autonómiához való jog, amely megfelel a nemzetközi dokumentumokban feltüntetett megoldásoknak, valamint az európai jogállamok gyakorlatának, az RMDSZ programjában is befoglaltatott. (Úgy tűnik — sajnos —, hogy az RMDSZ lemondott eme célkitűzéséről, hisz az utóbbi időben Markó Bélák mélyen hallgatnak az ügyről — B.J.)

Székelyföld (Terra Siculorum) autonómiája nem sérti Románia területi integritását és nemzeti szuverenitását; a terület önkormányzása a közösségek államon belüli önrendelkezésének jogára, a szubszidiaritás, az öngazgatás elvére alapul. A történelmi Székelyföldön meghonosult autonómiát a székely székek szervezettsége és hatásköre testesítette meg, amelyek létezésére már az 1300-as évek írott dokumentumaiban utalás található. A székely székek autonómiája — a szász székekhez hasonlóan —, területi önkormányzásként működött, saját közigazgatással, sajátos társadalmi és közigazgatási felépítéssel, sajátos jogokkal és különleges státusszal.

A székek mai polgárai, választott képviselői révén, kinyilatkoztatták a területi autonómia iránti igényüket, megfogalmazták követelésüket az önkormányzás kereteinek székelyföld autonómia-státútuma általi szavatolására. Az autonómia gyakorlása, illetve a többlethatáskörök elismerése és az autonóm régióra, ennek hatóságaira való átruházása a polgárok közötti teljes és tényleges egyenlőség feltételeit szavatolja. A történelem, valamint az európai jogállamok gyakorlata bebizonyította és bizonyítja, hogy a többségtől eltérő nemzeti identitású közösségek védelme az államot sajátos intézkedésre készíti.

A történelmi dokumentumokban székek (sedes) hagyományos autonóm közigazgatási területekként jelentek meg: Udvarhely székről, eredeti nevén Telegdről 1448-ban történik említés; Maros székről 1408-ban; Sepsi székről (Sebus) 1224-ben, mint terra Siculorum terre Sebus; Kézdi székről 1270-ben, majd 1427-ben, de innen származnak azok a székelyek is, akik 1291 — 1293-ban Aranyos széket újonnan létrehozták. Fél ezreden át — 1872-ig — a székelyek közigazgatási területeit (székeknek (sedes) nevezték, amely elnevezést, a hozzá való ragaszkodás, az emlékezet, a közösségi szájhagyomány és akarat napjainkig megőrzött.

A székelység (siculatis) ismeri történelmét, őrzi hagyományait, megfogalmazza igényeit, s a történelmi feltételeknek megfelelően igényli a területi autonómiájához való jogot. Európa jogállamaiban alkalmazott megoldások igazolják a régiók területi autonómiájának alkalmazhatóságát és életképességét, azokét a régiókat amelyeknek számbeli többségben levő polgárai s ezek közössége a nemzeti identitás megőrzéséért védelemre szorul, a történelmi-társadalmi, kulturális sajátosságoknak megfelelő intézkedéseket igényel.

A területi autonómia működését szavatoló garanciák és jogi keretek megteremtésére több példát találunk az európai gyakorlatban:

1. — az olaszországi Bozen (Bolzano) és Dél-Tirol (Südtirol-Trento) régió autonómia-státútuma (1972, 1992) önkormányzást szavatol a német nyelvű közösség által lakott Bolzanónak (Bozen-Bolzano) és a két nyelvű, tehát német és olasz közösségek által lakott Trentinónak (Südtirol-Trento);
2. — a spanyolországi Katalónia autonómia törvénye (1979) önkormányzást szavatol a többségben katalánok által lakott régióknak;
3. — a spanyolországi Baszkföld autonómia törvénye (1979. XII. 18) önkormányzást szavatol Euskal herria területnek;
4. — a spanyolországi Galícia autonóm törvénye (1979. IV. 6.) önkormányzást szavatol a galeok által lakott régióknak;
5. — a spanyolországi Asztúria autonómia törvénye (1981. XII. 30) területi önkormányzást szavatol a bable nyelv védelmére;
6. — a spanyolországi Valencia autonómia törvénye (1982. VII. 1) önkormányzást szavatol a többségben valenciaiak által lakott Alakant, Castello, Valencia területeknek;
7. — a spanyolországi Aragónia autonómia törvénye (1982. VIII. 10) önkormányzást szavatol a területnek és népének;
8. — a spanyolországi Navarra autonómia törvénye (1982. VIII: 10) önkormányzást szavatol a kasztíliai és baszk nyelvű polgárok által lakott területeknek;
9. — a spanyolországi Baleári-szigetek autonómia törvénye (1983. III. 1) önkormányzást szavatol a többségben katalánok lakta területeknek;
10. — a portugáliai Azori és Madeira szigetek politikai-közigazgatási autonómiája a portugál Alkotmány 227. szakasza 1. bekezdés értelmében a területek földrajzi, a gazdasági, társadalmi és kulturális sajátosságaira és a sziget lakosságának arra a történelmi óhajára épül, hogy autonómiát biztosítsanak számukra;
11. — a finnországi Aland sziget svéd autonómiával bír.

Érdemes felfigyelni arra, hogy a Spanyol alkotmány 3. szakaszának 1. bekezdése előírja: az állam hivatalos spanyol nyelve a kasztíliai; a 2. bekezdés pedig kinyilatkozza: a többi spanyolországi nyelv szintén hivatalos a megfelelő autonóm közösségekben, a Statútumok előírásaival összhangban. Egyébként ezen Alkotmányban külön fejezet rendelkezik az autonóm közösség jogairól.

A Svéd Alkotmány I. fejezetének 1. szakasz kijelenti: a svéd nemzet szuveranitása, többek között, a területi közösségek autonóm öngazgatásán keresztül valósul meg.

A Finn Alkotmány 14. szakasza értelmében a finn és a svéd nyelv a köztársaság nemzeti nyelve.

A finnországi Åland sziget svéd autonómiával bír.

A nemzetközi dokumentumokban feltüntetett rendelkezések és politikai kötelezettségek egyaránt vonatkoznak a területi autonómiára. Néhány példa.

Az Európai Együttműködési és Biztonsági Értekezlet (EBEÉ) koppenhágai dokumentumának (1990) 35. pontja értelmében az aláíró államok, közöttük Románia is, erőfeszítéseket tesznek a történelmi és területi körülményeknek megfelelő közigazgatási — vagy helyi autonómia alkalmazására a nemzeti kisebbségek etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásának kifejezéséért.

Az EBEÉ genfi dokumentumában (1991), amelyet Románia is aláírt, a résztvevő államok elismerik azon intézkedések fontosságát amelyeket a nemzeti kisebbségek történelmi és területi feltételeinek megfelelően azon országoknak ajánlatos meghozniuk, ahol a problémák megoldása különleges figyelmet igényel. Az aláíró államok érdeklődéssel vették tudomásul a demokratikus megoldásokkal elért pozitív eredményeket, mely megoldások közé tartozik: a közigazgatási vagy helyi autonómia, valamint a területi autonómia, amely a szabad és időszakos választások révén létrehozott tanácsadó, törvényhozó és végrehajtó testületeket — intézményeket is magába foglalja.

Az Európa Tanács 1201/1993. számú ajánlása 11.- szakaszában előírja a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek azon jogát, hogy azokban a régiókban, ahol ezen személyek a lakosság számához viszonyítva többségben vannak, autonóm vagy helyi hatóságokkal, vagy sajátos történelmi és területi feltételeknek megfelelően sajátos státussal rendelkezzenek.

Az Európa Parlament uniós állampolgárságra vonatkozó, 1991 november 21. határozata 3. szakaszában kinyilatkozza, hogy az Unió és a tagországok bátorítják a területükön történelmileg jelenlevő etnikai- és nyelvi közösségek identitásának kifejezését és együttélésük elősegítését, garanciát vállalva az állampolgárok tényleges egyenlőségének biztosítására, a sajátos helyi-, regionális-, vagy csoport önkormányzati formák szavatolására, a régiók közötti együttműködés, a határokat túllépő kooperáció elősegítésére.

Székelyföld — terra Siculorum — autonómia-statútuma tartalmazza a területi önkormányzásra vonatkozó rendelkezéseket, amely statútum Románia parlamentje által törvényre emelve, jogi garanciákat és megfelelő jogi keretet teremt az autonóm régió gazdálkodásához, polgárai nemzeti identitásának védelméhez a közösségek sajátos érdekeinek érvényesítéséhez.

A történelmi és európai gyakorlat bizonyítja — létkérdés a területi autonómia megvalósítása !

1995: IX. 25.

Dr. CSAPÓ I. JÓZSEF

KÖNYVÉSZET:

1. Ausztria Alkotmánya; 2. Belgium Alkotmánya; 3. Franciaország Alkotmánya; 4. Finnország Alkotmánya; 5. Olaszország Alkotmánya; 6. Aragónia önkormányzati törvénye, 1982; 7. Ausztria önkormányzati törvénye, 1981; 8. Baleári-szigetek önkormányzati törvénye, 1983; 9. Baszkföld önkormányzati törvénye, 1979; 10. Portugália Alkotmánya; 11. Románia Alkotmánya; 12. Spanyolország Alkotmánya; 13. Svédország Alkotmánya; 14. Autonome Provinz Bozen—Südtirol, Das neue Autonomiestatut, Sechste, ergänzte Auflage, 1989; 15. Galícia önkormányzati törvénye, 1981; 16. Katalán önkormányzati törvény, 1979; 17. Navarra törvényrendszerének helyreállítása, 1982; 18. Valencia önkormányzati törvénye, 1982;

19. European Charter of local self-government, Council of Europe, Strasbourg, 1985;

20. European Charter for Regional or Minority Languages, Council of Europe, Strasbourg, 1992;

21. Convention against Discrimination in Education, U.N. Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris, 1960;

22. Convenþia pentru apărarea drepturilor omului și a libertăþilor fundamentale, Consiliul European, 1948;

23. Convenþia-cadru pentru protecþia minorităþilor naþionale, Consiliul European, 1995;

24. Tratatul asupra minorităților încheiat între principalele Puteri Aliate și Asociați în România, Paris, 9. XII. 1919;
25. Nations Unies, Declaration des droits des personnes appartenant à des minorités nationales ou ethniques, religieuses, et linguistiques, 1992;
26. Recommendation 1134/1990, on the rights of minorities, Council of Europe;
27. Recommendation 1177/1992, on the rights of minorities, Council of Europe;
28. Recommendation 1201/1993, on an additional protocol on the rights of minorities to the European Convention on Human Rights, Council of Europe;
29. Recommandation 1255/1995, relative à la protection des droits des minorités nationales, Conseil De L'Europe;
30. Document of the Copenhagen Meeting of the CSCE, 1990;
31. Report of the CSCE Meeting of Experts on National Minorities, Geneva, 1991;
32. Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE, 1991;
33. CSCE Helsinki Document, 1992;
34. Vienna Declaration, Council of Europe Summit, Viena, 1993;
35. Avizul Nr. 176/1993 cu privire la cererea de aderare a României la Consiliul European;
36. Legea administrației publice locale, Nr. 69/1991
37. Legea alegerilor locale, nr. 70/1990

DR. CSAPÓ JÓZSEF

SZÉKELYFÖLD AUTONÓMIA- STATÚTUMA

(Tervezet)

I. Fejezet

Általános rendelkezések

1. szakasz

Székelyföld, történelmi azonosságának kifejezéseként, önkormányzati közösséggé alakul.

Székelyföld politikai-közigazgatási rendje a földrajzi, gazdasági, társadalmi és kulturális körülményekre, lakosságának arra a történelmi óhajára épül, hogy autonómiát biztosítsanak számára.

A régió autonómiájára törekvése az állampolgárok társadalmi életében való demokratikus részvételét, a gazdasági-társadalmi fejlődést, a területi érdekek érvényesülésének elősegítését és védelmét célozza.

2. szakasz

Székelyföld Románia köztársaságon belül jogi személyiséggel rendelkező autonóm régió.

Jelen autonómia-statútum Székelyföld kollektív azonosságának meghatározója.

3. szakasz

A régió politikai-közigazgatási autonómiája nem érinti az állam területi integritásának, szuverenitásának sérthetetlenségét.

4. szakasz

Az autonóm régió területe a jelenlegi Kovászna és Hargita megyék területét, valamint a Maros megyéhez tartozó történelmi Maros szék területét foglalja magába.

A székek, székely közületi vidékek.*

1. — Kézdi szék, amelynek területe a hozzátartozó közületi helységeket foglalja magába; székhelye **Kézdivásárhely**;

2. — Orbai szék, amelynek területe a hozzátartozó közületi helységeket foglalja magába; székhelye **Kovászna**;

3. — Sepszi szék, amelynek területe a hozzátartozó közületi helységeket foglalja magába; székhelye **Sepsiszentgyörgy**;

4. — Csík szék, amelynek területe a hozzátartozó közületi helységeket foglalja magába; székhelye **Csíkszereda**;
5. — Udvarhely szék, amelynek területe a hozzátartozó közületi helységeket foglalja magába; székhelye **Székelyudvarhely**;
6. — Gyergyó szék, amelynek területe a hozzátartozó közületi helységeket foglalja magába; székhelye **Gyergyószentmiklós**;
7. — Maros szék, amelynek területe a hozzátartozó közületi helységeket foglalja magába; székhelye **Marosvásárhely**;
8. — Miklósvár és Bardóc szék, amelynek területe a hozzátartozó közületi helységeket foglalja magába; székhelye **Barót**;

5. szakasz

Székelyföld intézményeinek székhelyét az autonóm régió választott önkormányzata jelöli ki.

6. szakasz

Az autonóm régió közhatalmát a négy évre választott Önkormányzati Tanács és az általa kijelölt Önkormányzati Bizottság gyakorolja.

7. szakasz

Az Önkormányzati Tanács az intézmény, amellyel székelyföld önkormányzata politikailag létrejön.

Az Önkormányzati Tanács hatáskörét a jelen autonómia-statútum és a nép határozza meg.

8. szakasz

Jelen autonómia-statútumnak megfelelően, az állam általános törvényeivel összhangban, a székelyföldi politikai státus megillet minden olyan román állampolgárt, aki a Székelyföld bármely helységében állandó lakhellyel rendelkezik.

Azok a székelyföldi születésűek, akik román állampolgárok és külföldön laknak, szintén rendelkeznek a jelen autonómia-statútumban meghatározott jogokkal, amennyiben utolsó törvényes lakhelyük a Székelyföldhöz tartozó település volt.

9. szakasz

Az autonóm régióban minden állampolgár számára biztosított a teljes és tényleges egyenlőség.

Az Önkormányzati Tanácsnak, mint közhatóságnak, hatáskörébe tartozik azoknak a feltételeknek a kialakítása, amelyek biztosítják az egyének és az általuk alkotott közösségek teljes és tényleges egyenlőségét és szabadságát, elhárítanak minden olyan akadályt, amely megnehezíthatja vagy gátolhatja ezek teljes körű kibontakozását, s megkönnyítik minden állampolgár számára a politikai, gazdasági, művelődési és társadalmi életben való részvételt.

10. szakasz

Székelyföldön a magyar nyelv egyenrangú az állam hivatalos nyelvével.

Az autonóm régió és a hozzátartozó székely székek és közületi helységek önkormányzatai biztosítják mindkét nyelv természetes és hivatalos használatát, elfogadva minden olyan rendszabályt, amelyre szükség van megismerésük érdekében, megteremtve minden olyan feltételt, amely garantálja teljes egyenlőségüket.

Az autonóm régió azon helységeiben, ahol az állandó lakhelyű, számbeli kisebbségben levő, más nemzeti-, etnikai-, nyelvi identitású közösségekhez tartozó állampolgárok száma községben meghaladja a százat, városban az ezret, municipiumban az ötezret, szék területén a tízezret, ezen közösségek nyelve ugyancsak egyenrangú az állam hivatalos nyelvével.

11. szakasz

Székelyföld zászlajának leírása.

Székelyföld jelvényének leírása.

Jelen autonómia statútum elismeri a székely székek zászlaja és jelvénye szabad használatának jogát.

A magyar nemzeti szimbólumok és más, számbeli kisebbségben levő közösségek nemzeti szimbólumainak székelyföldön való szabad használatát jelen autonómia-statútum garantálja.

Az állami szimbólumok használatára a törvényes szabályozások érvényesek.

II. Fejezet

az autonóm régió megalakulása és megszűnése

12. szakasz

Az autonómiafolyamat kezdeményezője lehet a régióhoz tartozó minden terület közülete, illetve demokratikus képvisellete.

13. szakasz

A régió autonómia-statútumának tervezetét a közületi helységek és vidékek gyűlései vitatják meg, választójogú polgárai népszavazással hagyják jóvá és választott képviselőik, szenátoraik révén terjesztik törvénybe iktatás végett Románia Parlamentje elé.

14. szakasz

A népszavazással jóváhagyott jelen autonómia-statútumot a Parlament emeli törvényre.

A törvényre emelés eljárása az autonómia-statútum törvényességére, nem pedig célszerűségére vonatkozik. Az Alkotmány 116. szakasz 3. bekezdésének értelmében, jelen autonómia-statútum jogszabály érvényét a Szenátus és a képviselőház szerves törvény formájában fogadja el. Parlamenti elutasítás esetén a régió demokratikus közképviselője jogorvoslásért az illetékes nemzetközi intézményekhez fordulhat.

15. szakasz

A 129 szakaszban meghatározott eljárás követendő az autonómia-statútum módosítása esetén.

16. szakasz

Az autonóm régió területén állandó lakhellyel rendelkező, szavazati jogú állampolgárok által általános, titkos és közvetlen szavazással megválasztott Önkormányzati Tanács révén létrejön Székelyföld Önkormányzata.

17. szakasz

Székelyföld Önkormányzata és Autonóm-statútuma csakis népszavazással szüntethető meg.

III. Fejezet

Székelyföld önkormányzati intézményei

18. szakasz

a. — Az autonóm régió intézményei:

- Önkormányzati Tanács;
- Önkormányzati Bizottság;
- Székelyföld Elnöke;

b. — A székek, mint széki közületi vidékek intézményei:

- Széki Tanács;
- Széki Bizottság;
- Széki Elnök;

c. — A települési önkormányzatok intézményei:

- Községi Tanács;
- Városi Tanács;
- Municipiumi Tanács;
- Polgármester.

19. szakasz

Az Önkormányzati Tanács az autonóm régió közhatalmát gyakorolja.

20. szakasz

Az Önkormányzati Tanács az arányos választási rendszerben általános, titkos és közvetlen szavazással négy évre megválasztott tanácsosokból tevődik össze.

A régió önkormányzati tanácsosainak száma hetvenhét. A választókerületekre jutó helyek száma a régió lakosainak legutóbbi népszámlálás adataiból számítják ki.

Az önkormányzati tanácsosok megválasztásával egy-időben szervezik meg a Székelyföld elnökének, a széki elnököknek, a széki-, városi-, községi tanácsosok, a polgármesterek megválasztását.

A régió elnöke és a széki elnökök, valamint a polgármesterek, tanácsosok megválasztásakor a helyi választásokra vonatkozó 70/1991. számú törvény rendelkezései érvényesek.

A régió elnökének és a széki elnökök megválasztása a polgármesterre érvényes előírásoknak megfelelően történik.

21. szakasz

Az Önkormányzati Tanács, megalakulásától számított 30 napon belül kidolgozza és jóváhagyja működési szabályzatát. ezen időtartam alatt a tanács munkálatait Székelyföld elnöke vezeti.

22. szakasz

Az Önkormányzati Bizottság az autonóm régió közhatalmát saját hatáskörében gyakorló végrehajtó testület.

Az Önkormányzati Bizottság elnökét Székelyföld elnöke nevezi ki.

Az Önkormányzati Bizottság tagjait, a bizottság elnökének javaslatára, a kinevezéstől számított harminc napon belül, az Önkormányzati Tanács titkos szavazással négy év időtartamra jelöli ki. ezen időtartam alatt, érvényes bizalmatlansági szavazás esetén, a bizottsági tag a működési szabályzatban foglalt feltételeknek megfelelően a régió elnöke által hivatalából felmenthető. Az Önkormányzati Bizottság tagjait Székelyföld elnöke nevezi ki.

23. szakasz

Az Önkormányzati Bizottság szervezeti felépítését és működési szabályzatát az Önkormányzati Tanács dolgozza ki és a Bizottság tagjait kijelölő szavazással egy-időben fogadja el.

24. szakasz

Székelyföld Elnöke képviseli a régiót.

Székelyföld elnökét általános, titkos és közvetlen szavazással négy évre választják meg, a jelen autonóm-státútum 20. szakaszában foglalt rendelkezéseknek megfelelően.

25. szakasz

Székelyföld elnöki tisztsége egyetlen személy esetében sem terjedhet ki két mandátumnál hosszabb időtartamra.

26. szakasz

Székelyföld elnöke az Önkormányzati Tanácshoz benyújtott nyilatkozatban lemondhat megbízatásáról. a lemondás akkor válik ténylegessé, ha a nyilatkozatot az Önkormányzati Tanács tudomásul veszi.

27. szakasz

Székelyföld Önkormányzati Tanácsa kétharmados szavazat többséggel indítványozhatja Székelyföld elnökének hivatali felmentését a székelyföldi közösségek érdekeinek elárulása, az emberi jogok és szabadságok megsértése, a jelen autonómia-státútumban foglalt kötelezettségek elmulasztása miatt.

A bizalmatlansági indítvány alapján Románia kormánya, az Önkormányzati Tanács határozatától számított harminc napon belül kiírja a székelyföldi elnökválasztást.

Megüresedés esetén a megválasztott új elnök megbízatása teljes időszakra szól.

28. szakasz

Székelyföld megválasztott elnökét, az Önkormányzati Tanács ülésén, a leköszönő elnök megbízatásának utolsó napján, megüresedés miatt kiírt választások esetén az eredmény kihirdetését követő tizedik napon iktatják be hivatalába.

29. szakasz

Székelyföld megválasztott elnöke, beiktatáskor a következő esküt teszi le:

“Esküszöm a becsületemre, a rám ruházott tisztséget legjobb tudásom szerint ellátom, Székelyföld népének érdekeit képviselem és védelmezem, a régió és az ország törvényeit tiszteletben tartom, Románia alkotmányát betartom. Isten engem úgy segítse!”

30. szakasz

Székelyföld elnökének időleges akadályoztatása idején, továbbá megüresedés esetén, amíg az újonnan választott elnök nem foglalja el hivatalát, az elnöki teendőket az Önkormányzati Tanács elnöke, annak akadályoztatásakor, helyettese látja el.

31. szakasz

Székelyföld elnöke a Parlament tagjait megillető immunitással rendelkezik.

32. szakasz

Székelyföld elnöke nem tölthet be egyéb közhivatali- vagy magántisztséget.

33. szakasz

Székelyföld elnökének hatáskörébe tartozik:

- indítványozni Románia Kormányának a régió területén megtartandó rendes- és rendkívüli választások időpontját;
- az Önkormányzati Tanács rendkívüli ülésének összehívása;
- az Önkormányzati Bizottság elnökének kinevezése;
- kinevezni, illetve felmenteni az Önkormányzati Tanács által kijelölt vagy visszahívott önkormányzati bizottsági tagokat;
- az Önkormányzati Bizottság elnökének felkérése elnökölni a Bizottság ülésein;
- az Önkormányzati Tanács rendeleteit 20 napon belül aláírni és kihirdetni, amelyek Székelyföld autonóm régióban törvényerővel bírnak; a Székelyföld elnöke által végzendő aláírás vagy kihirdetés hiánya a rendeletek érvénytelenségét vonja maga után;
- felügyelni a Széki Tanács rendeleteinek törvényességét; ha a rendeletet törvénytelennek tekinti, a rendelet elfogadásától számított 15 napon belül a közigazgatási bírósághoz fordulhat; a közigazgatási bíróság ítéletéig a rendelet nem lép hatályba;
- kérni az Alkotmánybíróságtól a törvények, a törvényerejű rendeletek alkotmányosságának előzetes értékelését;
- döntést kérni az Alkotmánybíróságtól a jogi normák alkotmányosságáról;
- az Önkormányzati Tanáccsal való konzultáció eredményeként a régiót érintő sarkalatos kérdésekről referendumot kezdeményezni.

34. szakasz

A Széki Tanács a székely közületi vidék döntéshozó önkormányzati testülete.

A Széki Tanácsot a jelen autonómia-statútum 20. szakaszában feltüntetett rendelkezések szerint választják meg.

A Széki Tanács megalakulásától számított harminc napon belül kidolgozza és jóváhagyja működési szabályzatát; ezen időtartam idején a tanács munkálatait a Széki Elnök vezeti.

35. szakasz

A Széki Bizottság a székely közületi vidék végrehajtó önkormányzati testülete.

A Széki Bizottság elnökét a Széki elnök nevezi ki.

A Széki Bizottság tagjait, a bizottság elnökének javaslatára, a Széki Tanács a bizottsági elnök kinevezésétől számított harminc napon belül titkos szavazással négy év időtartamra jelöli ki. A mandátum idején a működési szabályzatban foglalt feltételeknek megfelelően a Széki Bizottság tagjai a Széki Tanács által visszahívhatók, illetve az új tagok titkos szavazással kijelölhetőek.

A Széki Bizottság tagjait, a Széki Tanács döntése alapján, a Széki elnök nevezi ki, illetve hivatalukból a Széki elnök menti fel.

36. szakasz

A Széki Bizottság szervezeti felépítését és működési szabályzatát a Széki Tanács dolgozza ki és a bizottság tagjait kijelölő szavazással egyidőben fogadja el.

37. szakasz

A Széki Elnök képviseli a székely közületi vidéket.

A Széki elnököt általános, titkos és közvetlen szavazással négy évre választják meg a jelen autonómia-statútum 20. szakaszában foglalt rendelkezéseknek megfelelően.

38. szakasz

A Széki Tanács kétharmados szavazattöbbséggel indítványozhatja a Széki elnök hivatali felmentését.

E bizalmatlansági indítvány alapján Románia Kormánya a Széki Tanács határozatától számított 30 napon belül kiírja a széki elnökválasztást.

Megüresedés esetén a megválasztott új elnök megbízatása teljes időszakra szól.

39. szakasz

A megválasztott Széki elnököt a Széki Tanács ülésén, a leköszönő elnök megbízatásának utolsó napján, a megüresedés miatt kiírt választások esetén, az eredmény kihirdetését követő tizedik napon iktatják be hivatalába.

40. szakasz

Beiktatásakor a megválasztott Széki elnök a következő esküt teszi le:

“Esküszöm a becsületemre, a rám ruházott tisztséget legjobb tudásom szerint ellátom, a Szék népének érdekeit képviselem és védelmezem, a régió, az ország törvényeit tiszteletben tartom, Románia Alkotmányát betartom. Isten engem úgy segítjen!”

41. szakasz

A Széki elnök a Széki Tanácshoz benyújtott nyilatkozatában lemondhat megbízatásáról.

A lemondás akkor válik ténylegessé, ha a nyilatkozatot a Széki Tanács tudomásul veszi.

42. szakasz

A Széki elnök ideiglenes akadályoztatása idején, továbbá megüresedés esetén, amíg az újonnan választott elnök nem foglalja el hivatalát, az elnöki teendőket a Széki Tanács elnöke, annak akadályoztatásakor, helyettese látja el.

43. szakasz

A Széki elnök hatáskörébe tartozik:

- indítványozni a Szék területén a rendes és rendkívüli választásokat és azok időpontját;
- összehívni a Széki Tanács rendkívüli ülését;
- kinevezni a Széki Bizottság elnökét;
- kinevezni, illetve felmenteni a Széki Tanács által kijelölt vagy visszahívott széki bizottsági tagokat;
- elnökölni a Széki Bizottság elnökének felkérésére, a bizottság ülésein;
- aláírni és kihirdetni, húsz napon belül, a Széki Tanács rendeleteit, amelyek a Szék területén kötelező érvényűek; az aláírás vagy kihirdetés hiánya a rendeletek érvénytelenségét vonja maga után;
- a Széki Tanáccsal való véleménycsere eredményeként a széket érintő sarkalatos kérdésekről referendumot kezdeményezni;
- belföldi kapcsolatokban a Széket képviselni.

44. szakasz

A Községi Tanács, a Városi Tanács intézményi rendszerét, a helyi tanács és polgármester működését, általános hatáskörét a 69/1991. számú Helyi Közigazgatási Törvény és a Helyi Autonómia Európai Chartája szabályozza.

45. szakasz

Székelyföld települési önkormányzatainak sajátos státusát és az ezzel járó sajátos hatásköröket jelen autonómia-statútum határozza meg.

IV. Fejezet

székelyföld Önkormányzati tanácsának hatásköre

46. szakasz

Az Önkormányzati tanács működésének alapelvei:

- a. a Tanács székelyföld polgárainak érdekvédelmét, közképviselését, a régió közigazgatását látja el;
- b. alkalmazza a hatáskörök decentralizálását;
- c. szavatolja a tanácsülések nyilvánosságát;
- d. garantálja a régió költségvetésének nyilvánossá tételét;
- e. érvényesíti és megőrzi a törvényességet.

47. szakasz

Az Önkormányzati Tanács illetékességéhez tartozik:

1. saját önkormányzati intézményeinek megszervezése;
2. Székelyföld autonómia-statútumának sajátos jogállásból fakadó, a régióban érvényes törvényerejű rendeletek meghozatala;
3. a művelődés;
4. az oktatás;
5. az anyanyelv használat;
6. a történelmi, művészeti, építészeti, régészeti és tudományos örökség;
7. a szociális kérdések;
8. a tájékoztatás;
9. a régió érdekeltségű állami vagyon kezelése és vállalatok működtetése;
10. Székelyföld gazdasági irányítása;
11. helyi adók és illetékek bevezetése;
12. Székelyföld önálló pénzgazdálkodása;
13. Székelyföld képviselése.

48. szakasz

Az Önkormányzati Tanács, saját hatáskörében, az állam jogrendjével összhangban és a régió jogállásának megfelelően, a következő területeken bocsát ki a régió területén érvényes törvényerejű rendeleteket:

- a. a régió hivatalaira és azok személyzetére vonatkozó rendtartás;
- b. a székely székek testületeire vonatkozó rendtartás;
- c. a helyi települési határok meghatározása, új községek alapítása;
- d. közérdekű kisajátítások, amelyek közvetlenül nem az állam terhére történnek és nem érintik a székek hatáskörét;
- e. telekkönyvek létesítése;
- f. tűzvédelem; g. egészségügy;
- h. kereskedelmi kamarák rendtartása;
- i. gazdasági társaságok létesítése és felügyelete;
- j. hitelszövetkezetek; vagyonbiztosítás;
- k. régió érdekeltségű közszolgáltatás;
- l. rendfenntartás és a rendőrséggel való együttműködés;
- m. bányászat, energiatermelés;
- n. helyi érdekeltségű energiafejlesztés és hasznosítás;
- o. mezőgazdálkodás;
- p. erdőgazdálkodás;
- r. környezetvédelem

s. helyi érdekű személyforgalom és áruszállítás;

t. tömegtájékoztatás.

49. szakasz

Az Önkormányzati Tanács hatásköre kiterjed a társadalmi gondozásra és a társadalombiztosításra, mely területeken törvényerejű rendeleteket bocsáthat ki és saját autonóm intézményeket létesíthet.

50. szakasz

Az Önkormányzati Tanács független rendőrséget állíthat fel, a törvényes rendelkezéseknek megfelelően, az Alkotmányban nem szabályozott esetekben.

51. szakasz

Az Önkormányzati Tanács felelőssége a rádió- és televízióállomások adására vonatkozó törvényes rendelkezések sajátos előírásokkal kiegészítése és érvényesítése.

52. szakasz

Az Önkormányzati Tanács hatáskörébe tartozó területeken Székelyföld törvényerejű rendeletei a régió területén elsőbbséget élveznek.

Olyan esetekben, amelyekről az Önkormányzati Tanács saját hatáskörében nem rendelkezik, az állam törvényeit alkalmazzák.

53. szakasz

Az Önkormányzati Tanács igényelheti, hogy a Kormány ráruházzon vagy rá bízjon olyan hatásköröket, amelyeket a jelen autonómia-státútum nem szabályoz.

V. Fejezet

Székelyföld Önkormányzati Bizottságának hatásköre

54. szakasz

Az Önkormányzati Bizottság hatáskörére kiterjed:

1. Az Önkormányzati Tanács hozott törvényerejű rendeletek érvényesítésére, felügyeletére, végrehajtására;
2. saját önkormányzati testületeinek működtetésére;
3. törvények, törvényerejű rendeletek kedvezményezésére;
4. hivatali besorolásra és előléptetésre;
5. a régió érdekeltégű közszolgáltatások, közintézmények, állami tulajdonú gazdasági társaságok felügyeletére;
6. a régió érdekeltégű állami köz-és magánvagyon kezelésére;
7. saját gazdasági társaságok létrehozására és működtetésére;
8. adóhatósági hatáskörök gyakorlására;
9. a régió önálló költségvetésének kidolgozására és végrehajtására;
10. a régió gazdasági fejlesztésének tervezésére és elősegítésére;
11. a régió adóügyi-, pénzügyi-, kereskedelmi politikájának végrehajtására;
12. a régió hatósági intézményeinek létrehozására, illetve megszüntetésére;
13. a közbiztonság védelmére, a rendőrséggel való együttműködésre, illetve annak ellenőrzésére;
14. a helyi hatóságok önállóságának védelmezésére;
15. a régióra vonatkozó nemzetközi szerződések és egyezmények megkötésére, a régiók közötti együttműködés létrehozására, érvényesítésére;
16. a régióban egyenrangú nyelvek szabad használatának szavatolására;
17. az állami iskolahálózat, s ezen belül a magyar nyelvű oktatási hálózat működtetésére;
18. a régió közösségét érintő egyéb területekre;
19. az állam törvényeinek alkalmazására.

55. szakasz

Az Önkormányzati Bizottság rendelkezhet, létrehozhat és fenntarthat saját televízió- és rádióállomásokat, sajtót, minden tömegtájékoztatási eszközt, amely céljainak elérésében segíti.

56. szakasz

Az Önkormányzati Bizottság feladata a közjegyzők, a telekkönyvi irattárosok, a régió önkormányzatához tartozó vezető beosztású köztisztviselők kinevezése.

A megüresedett közjegyzői, irattárosi állások betöltésére jelentkezők felvétele azonos feltételek között történik, függetlenül attól, hogy székelyföld vagy Románia bármely más részén folytatják tevékenységüket. Ilyen

versenyvizsgák során előnyt jelent a román és a magyar nyelv alapos ismerete. semmilyen körülmény között nem tehető kivétel eredet vagy lakhely jogcímén.

57. szakasz

Olyan szolgáltatások megszervezése és ellátása érdekében, amelyek kizárólagos hatáskörébe tartoznak, az Önkormányzati Bizottság megegyezéseket köthet más önkormányzati közösségekkel, részt vehet más régiókra kiterjedő kulturális, gazdasági, társadalmi együttműködésben. Ezen megegyezéseket közli a román Kormánnyal.

58. szakasz

Az Önkormányzati Bizottság az Önkormányzati Tanácsnak tartozik felelősséggel, anélkül, hogy ez csökkentené a bizottság tagjainak hivatali felelősségét.

VI. Fejezet

A Széki Tanács hatásköre

59. szakasz

A széki tanács hatáskörébe tartozik rendeleteket kibocsátani az alábbi területeken:

1. a szék hivatalaira és azok személyzetére vonatkozó rendtartás;
2. a helységnevadás, kötelező kétnyelvűséggel;
3. a történelmi, művészeti és néprajzi értékek védelme;
4. a helyi szokások és hagyományok;
5. a széki érdekeltségű kulturális létesítmények tevékenysége;
6. területrendezés és településszervezés;
7. önkormányzati intézmények megszervezése;
8. a települési határvonalak megváltoztatása a helyi önkormányzatok kezdeményezésére;
9. közrend védelme;
10. közhasználati jog;
11. kézművesség;
12. lakásépítés támogatása, szociális lakások építése;
13. szociális gondozás és népjólét;
14. iskoláztatás, iskolaépítés;
15. szakképzés, szakoktatás;
16. kereskedelem;
17. helyi vásárok és piacok;
18. területi érdekeltségű ipari termelés; 19. erdőgazdálkodás, erdészeti személyzet;
20. vadászat, vadgazdálkodás;
21. mezőgazdálkodás;
22. vízgazdálkodás, vízrendészet;
23. ásványvizek, gyógyvizek, gyógyfürdők kihasználása, rendészete;
24. saját területén az idegenforgalom fejlesztése, rendészete;
25. faluturizmus;
26. rétlejelő-gazdálkodás;
27. állat- és növényvédelem;
28. környezetvédelem;
29. egészségvédelem;
30. területi érdekeltségű út-, gáz-, és vízhálózat;
31. területi érdekeltségű távközlés, közszállítás;
32. a székek területét átszelő vasutak és műutak, valamint a területi érdekeltségű vasúti-, közúti-, és kábelszállítás;
33. közszolgáltatás;
34. közigazgatási- és közszolgáltató személyzet;
35. közérdekű kisajátítás, saját hatáskörben, széki használatra;
36. helyi érdekű közmunkák; 37. gazdasági élet általános szabályozása, a piaccgazdaság szabadságát figyelembe véve;
38. a sport támogatása.

60. szakasz

A Széki Tanács rendelkezéseket hozhat a helyi rendőrség felügyeletéről, a helyi rendőrséggel való együttműködésről.

61. szakasz

A Széki Tanács a széki illetőségű polgároknak előnyt biztosít a munkaközvetítésnél a szék területén. A szék területén a munkaközvetítés során nyelvi hovatartozás alapján különbséget tenni tilos.

62. szakasz

A Széki Tanács hatáskörébe tartoznak az alap-, közép- és felsőfokú oktatás szervezésével, működtetésével, felügyeletével kapcsolatos rendelkezések.

63. szakasz

A Széki Tanács hatásköre a területi érdekeltségű tömegtájékoztatásra vonatkozó rendeletek elfogadása.

64. szakasz

A Széki Tanács hatásköre kiterjed a terület saját költségvetésének jóváhagyására.

65. szakasz

Olyan esetekben, amelyekről a széki tanács saját hatáskörében nem rendelkezik, székelyföld Önkormányzati Tanácsának törvényerejű rendeleteit, illetve az állam törvényei alkalmazzák.

VII. Fejezet

A Széki Bizottság hatásköre

66. szakasz

A Széki Bizottság végrehajtói hatásköre kiterjed:

1. Székelyföld Önkormányzati Tanácsa és a Széki Tanács által hozott rendeletek érvényesítésére, felügyeletére és végrehajtására;
2. saját önkormányzati testületeinek működtetésére;
3. rendlettervezetek kezdeményezésére;
4. a hivatali besorolásra és előreléptetésre;
5. a szék területén működő közszolgáltatások, helyi érdekeltségű közintézmények, állami tulajdonú gazdasági társaságok felügyeletére;
6. a területi érdekeltségű köz- és magánvagyon kezelésére;
7. saját gazdasági társaságok létrehozására és működtetésére;
8. az adóhatósági hatáskörök gyakorlására;
9. a terület önálló költségvetésének kidolgozására és végrehajtására;
10. a terület gazdasági fejlesztésének tervezésére és elősegítésére;
11. a terület adóügyi-, pénzügyi-, kereskedelmi politikájának végrehajtására;
12. a terület hatósági intézményeinek létrehozására, illetve megszüntetésére;
13. a közbiztonság védelmére, a rendőrséggel való együttműködésre, illetve a rendőrség helyi parancsnokságainak ellenőrzésére;
14. a helyi hatóságok önállóságának védelmezésére;
15. a székely közületi területen egyenrangú nyelvek szabad használatának szavatolására;
16. az állami iskolahálózat, ezen belül a magyar nyelvű oktatási hálózat működtetésére;
17. a területi érdekeltségű kulturális ügyek intézésére, kulturális intézmények működtetésére;
18. a művészeti örökség, múzeumok, egyéb tudományos, kulturális intézmények felügyeletére, működtetésére;
19. a gazdaság általános felügyeletére;
20. a környezetvédelem összehangolására;
21. a területi érdekeltségű vízgazdálkodásra: öntözésre, lecsapolásra, árvízvédelemre;
22. az idegenforgalom fejlesztésére;
23. a szociális ellátásra;
24. az egészségügyre;
25. a terület közösségét érintő egyéb területekre;
26. az állam törvényeinek alkalmazására;

67. szakasz

A Széki Bizottság rendelkezhet, létrehozhat, fenntarthat saját televízió- és rádióállomást, amely céljainak elérésében segíti.

68. szakasz

A Széki Bizottság megegyezéseket köthet más önkormányzati közösségekkel, részt vehet más közületekre, régiókra kiterjedő kulturális, gazdasági, társadalmi együttműködésben.

69. szakasz

A Széki Bizottság saját igazgatási apparátussal rendelkezik, saját maga határozza meg az állományi állásokat, ezek megoszlását, nevezi ki a tisztségviselőket.

70. szakasz

A Széki Bizottság a Széki Tanácsnak tartozik felelősséggel, anélkül, hogy ez csökkentené a bizottság tagjainak közvetlen hivatali felelősségét.

VIII. Fejezet

A települési önkormányzatok sajátos jogállása és hatásköre

71. szakasz

Székelyföld települési önkormányzatai — a községi, városi, municípiumi önkormányzatok —, a 69/1991. számú Helyi Közigazgatási Törvény és a jelen Autonómia-státútum, valamint a Helyi Autonómia Európai Chartája rendelkezései szerint szerveződnek.

72. szakasz

Székelyföld települési önkormányzatai, a történelmi, területi jellegzetességének és a helyi közösségek igényeinek megfelelően, sajátos jogállásúak. E sajátos státus a 69/1991. számú Törvényben feltüntetett rendelkezéseket kiegészítő többlethatáskörben jelenik meg, ezek akadálytalan gyakorlásával érvényesül.

73. szakasz

A települési önkormányzat, a helyi autonómiajog alapján, a törvény és a jelen autonómia-státútum által meghatározott jogkörben, az állam által delegált helyi döntéshozói és végrehajtói hatalom birtokosa.

Tevékenységét az állam befolyásának kizárásával végzi.

74. szakasz

A települési önkormányzatban a magyar nemzeti közösség, valamint a jelen autonómia-státútum 10. szakaszában meghatározott feltételek közepette a számbeli kisebbségben levő többi nemzeti-, etnikai-, nyelvi közösség nyelve egyenrangú az állam hivatalos nyelvével.

75. szakasz

A települési önkormányzat alapelvei:

- a. a helyi hatóságok az átruházott hatáskörben teljes körű diszkrecionális jogosítványokkal rendelkeznek;
- b. a közfeladatokat az állampolgárokhoz legközelebb álló igazgatási szervek valósítják meg;
- c. hatáskörök teljessége és kizárólagossága, amelyeket központi vagy regionális szerv csak jogszabály ilyen értelmű rendelkezéseivel korlátozhat;
- d. központi vagy regionális szerv által átruházott hatáskör önkormányzati hatóság által helyi körülményekhez igazítja;
- e. a helyi hatóságokat közvetlenül érintő tervezési és döntéshozatali folyamatban a megfelelő időben és formában részt venni.

76. szakasz

A települési önkormányzat sajátos jogállását megjelenítő hatáskörök kiterjednek:

1. a közösségek anyanyelvű oktatására, az oktatási intézmények létesítésére, védelmére, működtetésére és fejlesztésére;
2. a közösségek anyanyelvű kultúrájára, művelődési intézmények létesítésére, védelmére, működtetésére és fejlesztésére;
3. a közösségek anyanyelvén történő tömegtájékoztatásra, a tömegtájékoztatás szabadságának szavatolására;
4. a közösségek anyanyelvének korlátok nélküli használatára a magán- és a közéletben, a közintézményekben, a bíróságon;
5. a szociális kérdésekre;
6. a terület- és településfejlesztésre;
7. a gazdasági fejlesztésre;
8. a közösségi és állami köz- és magánvagyon kezelésére;
9. a kommunális intézmények kiépítésére és működtetésére;
10. az általános emberi jogok és szabadságok érvényre juttatására;
11. a települések nemzetiségi-etnikai összetételének erőszakos megváltoztatására irányuló törekvések megakadályozására;

12. a települések határvonalainak erőszakos megváltoztatására vonatkozó törekvések megakadályozására;
13. új községek létesítésének kezdeményezésére;
14. a közrend és a közbiztonság önkormányzati alárendeltségű rendőrséggel való szavatolására;
15. a helyi költségvetésre, zárszámadásra, a saját anyagi- és pénzforrások felhasználására;
16. a település nevének, jelképeinek, kitüntetéseinek meghatározására és használatára;
17. a települési közösségek nemzeti ünnepeinek kijelölésére és megrendezésére;
18. a műemlékek és emlékhelyek gondozására és védelmére;
19. pályázatok kiírására;
20. ösztöndíjak alapítására;
21. intézmények, vállalatok, más gazdasági szervezetek alapítására, működtetésére;
22. közérdekből, a törvény és jelen autonómia-státútum szerint, kisajátítások végrehajtására;
23. a közösségek anyanyelvi értékeit őrző könyvtárak, lemeztárak, levéltárak, múzeumok, hasonló rendeltetésű egyéb intézmények létesítésére és működtetésére;
24. az ifjúság képzésének valamennyi formájára;
25. az erdő- és vízgazdálkodásra;
26. a közösségi erdők felügyeletére, gondozására, hasznosítására;
27. a közösségi réteglelők felügyeletére, gondozására, kihasználására;
28. a településhez tartozó területek ásvány- és hévizeinek, gyógyfürdőinek, természeti kincseinek védelmére, gondozására és hasznosítására;
29. a településhez tartozó területek vadállományának megőrzésére, fejlesztésére, hasznosítására;
30. a települési önkormányzat területére törvény által megállapított jövedelemadó évi összegének 50 százalékára;
31. a települési önkormányzat területére törvény által megállapított évi adó- és illetékösszeg 30 százalékára;
32. az állam által visszaszolgáltatót közösségi vagyionokra.

77. szakasz

A települési önkormányzat, a helyi érdekű közügyek intézése során garantálja a területén élő román nemzetiségű lakosok, valamint a más nemzeti-, etnikai-, nyelvi közösségekhez tartozók teljes és tényleges egyenlőségét.

78. szakasz

A település határait nem lehet megváltoztatni az érintett közösségek képviselőinek egyetértése, illetve népszavazás nélkül.

A település etnikai összetételének erőszakos megváltoztatása tilos.

79. szakasz

A települési önkormányzat hatóságai, a szükségleteknek megfelelően és a hatékonyság biztosítása céljából, maguk határozzák meg belső igazgatási struktúrájukat.

A települési önkormányzat szerveinek felügyelete csak a tevékenységük jogszerűségének vizsgálatára irányulhat.

80. szakasz

A települési önkormányzat hatásköre gyakorlása és feladatai megvalósítása során együttműködhet és közös érdekű feladatok ellátására egyesülhet más önkormányzati közösségekkel.

81. szakasz

A települési önkormányzat és annak szervei közös érdekek védelme és elősegítése érdekében régiókra kiterjedő hazai vagy nemzetközi szövetség tagjai lehetnek.

82. szakasz

A települési önkormányzat, illetve annak szervei, jogszabály által előírt feltételek mellett, más államok önkormányzataival, illetve önkormányzati szerveivel együttműködhet.

83. szakasz

A települési önkormányzat jogszolgáltatást vehet igénybe hatásköre szabad gyakorlásának és a helyi autonómia védelmében.

IX. Fejezet

Anyanyelvhasználat az oktatásban

84. szakasz

Székelyföld polgárainak joguk van anyanyelvükön tanulni, anyanyelvű állami és magánintézményekben, az oktatás valamennyi szintjén, típusán, formájában és szakán.

A természetes személyeknek, egyházaknak, szervezeteknek és társaságoknak joguk van a közösségek nyelvén működő felekezeti- és magánintézményeket létesíteni.

85. szakasz

Az anyanyelvű állami és felekezeti oktatást az állam és részarányosan az illetékes települési önkormányzat finanszírozza, a magántanintézményeket pedig támogatja.

86. szakasz

A kiskorú tanuló iskoláztatási nyelvéről a szülő, illetve a törvényes gyám határoz.

87. szakasz

Az igényeknek és szükségleteknek megfelelően különálló oktatási rendszer működik a polgárok anyanyelvén:

- a. igények szerint önálló óvodákban, óvodai csoportokban;
- b. elemi oktatásban, igények szerint önálló iskolákban, iskolai tagozatokon, osztályokban vagy csoportokban;
- c. középfokú oktatásban, gimnáziumokban, líceumokban, szakiskolákban-, igények szerint önálló iskolákban, tagozatokon, osztályokban és csoportokban;
- d. szakoktatásban, igények szerint önálló iskolákban, iskolai tagozatokon, osztályokban és csoportokban;
- e. egyetemi, főiskolai, kollégiumi oktatásban, igények szerint önálló egyetemen, főiskolákon, szakkollégiumokban, egyetemi karokon, tagozatokon, évfolyamokon, felsőoktatási csoportokban;
- f. posztgraduális oktatásban.

88. szakasz

Székelyföld polgárainak anyanyelvén működő oktatási-nevelési intézményekben biztosítani kell a nemzet-, etnikai-, nyelvi közösségek, valamint az anyanemzet történelmének tanítását, kulturális hagyományainak, értékeinek megismerését.

89. szakasz

Az oktatási-nevelési intézményeknek biztosítaniuk kell a román nyelv elsajátításának lehetőségét.

Az elemi-, gimnáziumi-, líceumi oktatásban a román nyelvet és irodalmat sajátos szempontok szerint összeállított oktatási program és tankönyv alapján tanítják.

90. szakasz

Az állami hivatalos nyelvtől eltérő anyanyelvű szakoktatásban biztosítani kell a szakkifejezések román nyelven való elsajátítását.

91. szakasz

Székelyföld iskoláiban, egyetemén, főiskoláin, továbbképző intézményeiben garantált az anyanyelven való felvételi vizsga.

92. szakasz

Az óvodai, iskolai, egyetemi, főiskolai oktatáshoz szükséges pedagógusok képzési feltételeinek megteremtése az állam, illetve Székelyföld önkormányzatainak feladata.

93. szakasz

Garantált az anyanyelvű oktatásban résztvevő külföldi vendégtanárok alkalmazása.

94. szakasz

A régió felügyelőségén és a széki tanfelügyelőségeken külön igazgatóságokat és tanfelügyelő testületeket hoznak létre a különböző identitásúak anyanyelvi oktatásának felügyeletére.

95. szakasz

A felekezeti oktatásban az egyházi autonómia, a felsőfokú oktatásban az egyetemi autonómia érvényesül.

96. szakasz

Jelen autonómia-státútum rendelkezése alapján hatályát veszíti a Hivatalos Közlöny 1948 évi 177. számában megjelent Rendelet, mely állami tulajdonba juttatta azokat az egyházi-, kongregációs-, közösségi és magán javakat, amelyek oktatási intézmények fenntartására és működtetésére szolgáltak.

Az első bekezdésben feltüntetett javakra az egyházak, kongregációk, közösségek és ezek jogutódainak, valamint természetes személyek tulajdonjogát visszaállítják, a javakat jogos tulajdonosainak természetben, s amely esetben ez nem lehetséges, napi piaci pénzértékben visszaszolgáltatják.

X. fejezet

Anyanyelvhasználat a közművelődésben

97. szakasz

Székelyföld területén az anyanyelv használata akadálytalan:

- a. a közművelődésben; b. a művészeti alkotások, műbíráló, kutatás és szakirodalom területén;
- c. a fordítás, szinkronizálás, feliratozás területén;
- d. a sajátos nemzeti kultúrák megismertetése terén;
- e. minden jellegű és szintű ismeretterjesztésben;

98. szakasz

A nemzeti-, etnikai-, nyelvi közösségek szervezetei, anyanyelven, tudományos és közművelődési tevékenységet is folytathatnak és e célból intézményeket hozhatnak létre, amelyek nemzetközi kapcsolatokat tarthatnak fenn.

99. szakasz

Székelyföld önkormányzata támogatja:

- a. a nemzeti kultúrák tárgyi emlékeinek feltárását, gyűjtését, közgyűjtemények alapítását, gyarapítását;
- b. nemzeti-, etnikai-, nyelvi közösségek könyvkiadását, időszakos kiadványok megjelentetését;
- c. anyanyelven működő színházak és más művelődési intézmények fenntartását;
- d. közérdekű közlemények különböző identitású közösségek nyelvén történő ismertetését.

XI. fejezet

Anyanyelvhasználat a közigazgatásban és a közéletben

100. szakasz

Az állampolgár anyanyelvének a helyi és regionális közigazgatásban való akadálytalan használatáért a hivatalokban a régió területén élő nemzeti-, etnikai-, nyelvi közösségek nyelvét ismerő, illetve e közösségekhez tartozó személyeket kell kinevezni, illetve alkalmazni.

101. szakasz

Székelyföld hatóságai kötelesek:

- a. a helységek, utcák, terek, intézmények és közületek nevét az állam hivatalos nyelvén, a régió helységeiben többségben levő közösségek nyelvén, s ha igény van rá, az ott élő bármely más számbeli kisebbségben levő közösség nyelvén feltüntetni;
- b. a törvényerejű rendeleteket, egyéb rendeleteket, közleményeket az állam hivatalos nyelvén, magyar nyelven és a 10. szakasz 3. bekezdésében foglalt feltételeknek megfelelően más nemzeti-, etnikai-, nyelvi identitású közösségek nyelvén is kiadni;
- c. a közigazgatási eljárás során használt nyomtatványokat a b. betűnél foglalt feltételeknek megfelelően, több nyelven kell kiadni.

A költségek az illető hatóságokat terhelik.

102. szakasz

Székelyföld közigazgatási egységeiben:

- a. a közigazgatási hatóságok a román és a magyar nyelvet, valamint a 10. szakasz 3. bekezdésében feltüntetett közösségek nyelvét egyenrangú nyelvként használják;
- b. a közigazgatási és a jogi dokumentumokat az a. betűnél feltüntetett nyelveken terjesztik.

103. szakasz

A székelyföldön élő, különböző nemzeti identitású közösségek nyelvének akadálytalan használata a tömegtájékoztatásban, a társadalmi-, gazdasági élet bármely területén, jelen autonómia-státútum által garantált.

XII. Fejezet

Anyanyelvhasználat az igazságszolgáltatásban

104. szakasz

Székelyföld polgárai jogosultak anyanyelvük szabad használatára az igazságügyi szervek előtt.

105. szakasz

Székelyföld polgárai szabadon használhatják anyanyelvüket a büntető-, polgári- és közigazgatási eljárás során. Az eljárást a polgár anyanyelvén folytatják, az eljárás iratait az érintett személy anyanyelvén, valamint az állam hivatalos nyelvén rögzítik.

XIII. fejezet

Pénzügyek

106. szakasz

Székelyföld regionális, széki és települési önkormányzatai, belső fejlődésük biztosítása és hatáskörük ellátása

érdekében pénzügyi autonómiával bírnak, amelynek gyakorlása során betartják az állami pénzügyek összehangolásának elvét.

107. szakasz

Székelyföld önkormányzatai ellátják az állami és helyi adók beszedését és ilyen jellegű adóügyi intézkedéseket tesznek.

108. szakasz

Az adókat és illetékeket a törvény, illetve az önkormányzati rendelet szabályozza.

109. szakasz

Az önkormányzatok saját pénzügyi forrásokra jogosultak, amelyeket rendeletekkel szabályoznak és önálló költségvetés alapján hasznosítanak.

110. szakasz

Az önkormányzatok pénzeszközeinek forrásai:

- a. az állam által teljesen vagy részben átengedett adók;
- b. az állami adók után járó illetékek;
- c. állami bevételekből való részesedések;
- d. saját adók, illetékek, különadók;
- e. saját vagyonból származó jövedelmek;
- f. magánvagyonból származó jövedelmek;
- g. adományok;
- h. az államtól átvállalt szolgáltatások és feladatok arányában állami költségvetésből átutalt pénzeszközök.

111. szakasz

A 110. szakaszban feltüntetett pénzügyi hatáskörök ellátásának rendjét szerves törvény szabályozza.

112. szakasz

Az önkormányzatok pénzügyi forrásaiból származó eszközök mértéke a jelen autonómi-statútumban és a 69/1991. számú Helyi Közigazgatási törvényben meghatározott hatáskörök és feladatok mértékével arányos.

113. szakasz

Az önkormányzatok működésének szavatolásáért az állami költségvetés arányos pénzügyi kiegyenlítést irányoz elő, melynek célja a potenciális pénzügyi források egyenlőtlen elosztásából fakadó hatások, valamint az így keletkező pénzügyi terhek korrekciója.

Az ilyen jellegű intézkedések nem csökkenthetik a helyi hatóságok választási szabadságát a saját felelősségük alá tartozó területeken.

114. szakasz

Az állami költségvetésből önkormányzatoknak átutalt pénzeszközök felhasználásáról a települési-, a széki-, a régió önkormányzata határoz.

115. szakasz

Az állami költségvetésből önkormányzatoknak átutalt pénzeszköz nem fordítható speciális tervek finanszírozására.

116. szakasz

A települési önkormányzat területére törvény által megállapított jövedelemadó összegének 50 százaléka az önkormányzati költségvetés bevételeinek része.

117. szakasz

A települési önkormányzat területére törvény által megállapított adók és illetékek összegének 30 százaléka az önkormányzati költségvetés bevételeinek része.

118. szakasz

A széki önkormányzat költségvetési jövedelmét képezi:

- a. a települési önkormányzatoktól átutalt arányos költségvetési kiegyenlítés;
- b. a régió önkormányzata által átutalt állami költségvetési kiegyenlítés;
- c. saját jövedelem;
- d. adományok;
- e. egyéb törvényes pénzeszköz.

119. szakasz

A régió önkormányzatának költségvetési jövedelmét képezi:

- a. a települési önkormányzatoktól átutalt arányos költségvetési kiegyenlítés;

- b. az állami költségvetésből átutalt arányos költségvetési kiegyenlítés;
- c. saját jövedelem;
- d. adományok;
- e. egyéb törvényes pénzeszköz.

XIV. Fejezet

Köztulajdon és kezelése

120. szakasz

Székelyföld köztulajdoni helyzetét a 69/1991. számú Helyi Köztulajdoni Törvény köztulajdoni egységek tulajdonhelyzetére vonatkozó rendelkezései szabályozzák, a köztulajdon kezeléséről pedig a törvény, valamint az önkormányzatok működési szabályzata rendelkezik.

Az első bekezdésben foglalt rendelkezések alkalmazásakor a régió- és a székek önkormányzatai a megyei köztulajdoni hatóságokkal azonos jogállásúak.

121. szakasz

Székelyföld önkormányzati hatóságainak megalakulásától számított 60 napon belül a Kormány határozattal jelöli ki a nemzeti érdekeltségű állami köz- és magántulajdonokat.

A regionális-, széki és települési állami köz- és magántulajdonok hovatartozásáról, kezeléséről, a területi érdekeltséget figyelembe véve, az illetékes önkormányzatok döntenek.

122. szakasz

Székelyföld nemzeti közösségei intézményeitől, szervezeteitől, egyesületeitől vagy ezek jogelődjeitől 1945 után magántulajdonra megsejtő törvények, rendelkezések révén, illetve erőszakkal állami vagy szövetkezeti tulajdonba juttatott ingatlanokat, műkincseket, könyvtárakat, levéltárakat és egyéb tulajdonokat természetben, s amennyiben ez nem lehetséges, ellenértéküket napi piaci értékben, pénzben visszajuttatják a jogos tulajdonosoknak vagy a jogutódoknak.

XV. Fejezet

Az állam és a régió kapcsolata

123. szakasz

A régióban kormánybiztos látja el a törvényes felügyeletet.

A Széki Tanács rendeleteit, a települési önkormányzat határozatait az elfogadást követő 15 napon belül a kormánybiztos a köztulajdoni bíróságon megtámadhatja. A határidő lejártá után a határozat megtámadhatatlan. A köztulajdoni bíróság döntéseit, illetve fellebbezés esetén a Legfelsőbb Bíróság döntéséig a rendelet, illetve határozat felfüggesztett hatályú.

Ha az önkormányzat kétharmados többséggel fogadja el a rendeletet, vagy határozatot, a dokumentum köztulajdoni bíróság elé nem vihető.

124. szakasz

Székelyföld törvényerejű rendeletei mentesülnek az adminisztratív fellebbezéstől és azokat alkotmánybírósági szempontból csakis az Alkotmánybíróság ellenőrizheti.

125. szakasz

A végrehajtó és az ügyviteli hatóságok és hivatalok által kibocsátott okiratok és megállapodások ellen fellebbezni lehet az illetékes adminisztratív joghatóságnál.

126. szakasz

A régióban az igazságszolgáltatást a törvény által létrehozott joghatóságok látják el.

127. szakasz

A régió önkormányzati szervei felett ellenőrzésre jogosult:

- a. az Alkotmánybíróság, a normatív rendelkezések alkotmányosságát illetően;
- b. a Kormány, az országos érdekeltségű hatáskörök gyakorlását illetően;
- c. a Köztulajdoni Bíróság, az önkormányzatok köztulajdoni kezelését illetően;
- d. a Számvevőszék, az országos érdekeltségű gazdálkodást és az állami költségvetésből átutalt pénzeszközök felhasználását illetően.

128. szakasz

Székelyföld Elnöke, illetve a Széki Elnök, az Önkormányzati Tanács, illetve a Széki Tanács döntése alapján megtámadhatja a törvényeket a jelen autonómi-statútum, a magyar nyelv, illetve a régióban hagyományosan használt más nyelv védelmére vonatkozó előírások megsértése esetén.

XVI. Fejezet

Záró-rendelkezők

129. szakasz

Jelen autonómia-statútum módosítása a következő eljárás szerint történik:

- a. az Önkormányzati Tanács tagjainak egy ötöde módosítást kezdeményezhet;
- b. a módosítást az Önkormányzati Tanács kétharmados szavazati többséggel hagyja jóvá;
- c. az Önkormányzati Tanács által jóváhagyott módosítást Románia parlamentje emeli jogerőre;
- d. a parlamenti döntés időpontjától számított 60 napon belül az autonómia-statútum módosítását a választópolgárok népszavazással hagyják jóvá, a jóváhagyás abban az esetben is érvényes, ha a parlament előzőleg a módosító javaslat törvényre emelését elutasítja, ám ilyen feltételek közepette a módosító rendelkezés nem törvényerejű;
- e. amennyiben a javaslat módosítását az Önkormányzati Tanács, vagy a népszavazás elutasítja, hasonló módosítást csak egy év elteltével lehet kezdeményezni.

130. szakasz

Jelen autonómia-statútum rendelkezései kiegészítik az állam törvényes rendelkezéseit.

131. szakasz

Jelen autonómia-statútum érvénybe lépésekor minden ezzel ellentétes rendelkezés hatályát veszti

Nagyvárad, 1995 augusztus.

